

УДК 336.1+355.1

DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V43\(2024\)-07](https://doi.org/10.31521/modecon.V43(2024)-07)

Луцик Ю. О., кандидат економічних наук, доцент, начальник кафедри економіки та фінансового забезпечення Інституту логістики та підтримки військ (сил), Національний університет оборони України, м. Київ, Україна

ORCID: 0000-0002-1486-2336

e-mail: Julia.Lutsik@gmail.com

Череватий Т. В., кандидат військових наук, доцент кафедри економіки та фінансового забезпечення Інституту логістики та підтримки військ (сил), Національний університет оборони України, м. Київ, Україна

ORCID: 0000-0003-0866-295X

e-mail: cherevatiy_taras@ukr.net

Кравчук Ю. О., слухач Інституту державного військового управління, Національний університет оборони України, м. Київ, Україна

ORCID: 0009-0006-6317-0535

e-mail: uriykravchuk2377@gmail.com

Роль і місце внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту в процесі здійснення оборонних закупівель

Анотація. Процес закупівель в Міністерстві оборони України завжди був насичений ризиками та потребував контролю на всіх його етапах. Саме тому впровадження комплексу заходів системи внутрішнього контролю дає можливість керівникам бюджетних установ (органів військового управління) ефективно контролювати процес закупівель в частині, що стосується.

Метою статті є дослідження питання організації та здійснення внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту процесу закупівель в Міністерстві оборони України в умовах повномасштабної агресії російської федерації проти України.

Питання організації та здійснення внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту процесу закупівель в Міністерстві оборони України набуло ще більшої важливості з початком 24 лютого 2022 року повномасштабної агресії російської федерації проти України. Цільове та ефективне використання бюджетних коштів на закупівлю товарно-матеріальних цінностей, озброєння та військової техніки знаходиться під особливим наглядом як органів внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту Міністерства оборони України так і громадськості.

Установлено, що в першу чергу були внесені відповідні зміни в діюче на той час законодавство стосовно процесу закупівель, але на протязі 2022 року таких змін було внесено занадто багато до законів України та постанов Кабінету Міністрів України, що в свою чергу тільки ускладнило процес закупівель в Міністерстві оборони України.

У статті проведено аналіз та запропоновано напрямки удосконалення діяльності органів внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту щодо процесу закупівель в Міністерстві оборони України, враховуючи повномасштабну агресію російської федерації проти України.

Надано пропозиції з удосконалення внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту закупівель в умовах правового режиму воєнного стану, які можливо та необхідно реалізувати в найкоротші терміни.

Ключові слова: внутрішній контроль; внутрішній аудит; закупівлі; повномасштабна агресія російської федерації проти України; нормативно-правові акти.

Lutsyk Yuliya, Ph.D. in Economics, Associate Professor, Chief of the Department of Economics and Financial support Institute of Logistics and Support of Troops (Forces), National Defense University of Ukraine, Kyiv

Cherevatyi Taras, Candidate of Military Sciences, Associate Professor of the Department of Economics and Financial Support of the Institute of Logistics and Support of Troops (Forces) of the National Defense University of Ukraine

Kravchuk Yurii, student of The Institute of State Military Management, National Defense University of Ukraine, Kyiv

The Role And Place Of Internal Control And Internal Audit Systems In The Defense Procurement Process

¹Стаття надійшла до редакції: 06.02.2024

Received: 06 February 2024

Abstract. Introduction. *The procurement process in the Ministry of Defense of Ukraine has always been full of risks and required control at all its stages. Therefore, the package of measures for implementation of the internal control system allows the heads of the budgetary institutions (military authorities) to effectively control the procurement process in the relevant part.*

Purpose. *The purpose of the article is to propose changes in the legal framework of Ukraine regarding the procurement process in the Ministry of Defense of Ukraine and the Armed Forces of Ukraine.*

This issue became even more important with the beginning of full-scale aggression of the Russian Federation against Ukraine on February 24, 2022. The purposeful and effective use of budgetary funds for the purchase of commodities, weapons and military equipment is subject to special supervision both by the internal control and internal audit bodies of the Ministry of Defense of Ukraine and by the public.

It was noted that, first of all, the relevant changes were made to the legislation in force at that time regarding the procurement process, but in the course of 2022 too many such changes were made to the laws of Ukraine and the decisions of the Cabinet of Ministers of Ukraine, which, in turn, only complicated the procurement process in the Ministry of Defense of Ukraine.

This situation complicates the work of internal control bodies in identifying and managing risks in the procurement process.

The issue of the development of new approaches to the audit of the procurement process, the introduction of a new philosophy of relations in the teams of the Department and territorial divisions of the Internal Audit of the Ministry of Defense of Ukraine, the change of approaches to the implementation of control measures was considered.

Results. *The article analyzes and suggests directions for improvement of activities of internal control and internal audit bodies regarding the procurement process in the Ministry of Defense of Ukraine taking into account the full-scale aggression of the Russian Federation against Ukraine.*

Conclusions. *Suggestions for improving the internal control and internal audit of procurement under the wartime legal regime, which can and must be implemented as soon as possible.*

Keywords: *internal control; internal audit; procurement; full-scale aggression of the Russian Federation against Ukraine; legal acts.*

JEL Classification: *H56; 57; E60.*

Постановка проблеми. Значна частина коштів Державного бюджету України, які виділяються Міністерству оборони України, спрямовуються на закупівлі товарів, робіт і послуг для потреб оборони. Очевидно, що процес закупівель за державні кошти повинен бути контрольованим, тому у Міністерстві оборони України у відповідності до Бюджетного Кодексу України, відповідних постанов Кабінету Міністрів України, інших нормативно-правових актів та на підставі досвіду провідних країн світу запроваджено і функціонують внутрішній контроль та внутрішній аудит.

З початком широкомасштабної агресії російської федерації проти України стрімко зросли обсяги закупівель для потреб оборони нашої держави, що призвело до появи нових викликів: потреба у скороченні термінів проведених закупівель, потреба у закупівлях з урахуванням постійних змін обстановки на фронті та, відповідно, до потреб у матеріально-технічних засобах.

Півтора року активних бойових дій стали причиною необхідності вироблення механізму аналізу стану внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту, вироблення пропозицій та рекомендацій щодо подальшого вдосконалення зазначеного напрямку діяльності в Міністерстві оборони України та Збройних Силах України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту в Міністерстві оборони України та Збройних Силах України та його гармонізація із досвідом провідних країн Європейського Союзу не залишається без уваги науковців. Свої дослідження з даного напрямку проводять Лойшин А.А., Кустріч К.Г., Ульянов К.Є. [9,10]. Більшість авторів зосереджується на питаннях,

пов'язаних із розвитком внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту відповідно до Європейських стандартів на рівні держави в цілому та на рівні Міністерства оборони та Збройних Сил України зокрема, враховуючи нові виклики та загрози, спричинені повномасштабною агресією російської федерації проти України.

Водночас не достатньо досліджено питання реагування на нові виклики та загрози під час здійснення заходів внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту процесу закупівель в умовах повномасштабної агресії російської федерації проти України.

Формулювання цілей дослідження. Вироблення пропозицій щодо змін нормативно-правової бази України стосовно процесу закупівель в Міністерстві оборони України та Збройних Силах України.

Основні результати дослідження. В умовах повномасштабної агресії російської федерації проти України та необхідності гармонізації всіх сфер діяльності нашої держави із досвідом Європейського Союзу питання функціонування системи внутрішнього контролю на всіх рівнях управління у Міністерстві оборони України та Збройних Силах України набуває особливого значення. Нагадаємо, що внутрішній контроль є системою заходів (опис внутрішнього середовища, ідентифікація та оцінка ризиків, план управління ризиками, обмін інформацією, моніторинг діяльності установи), яка забезпечує встановлення взаємозв'язку між його об'єктами і суб'єктами. Конкретизуємо, що в нашому випадку об'єктом внутрішнього контролю є процес закупівель, а суб'єктами виступають органи військового управління, військові частини, установи та організації Міністерства оборони України, які безпосередньо здійснюють

закупівлі товарів, робіт та послуг в інтересах Збройних Сил України [9]. Саме завдяки системі внутрішнього контролю керівники органів військового управління отримують необхідну інформацію про реальний стан справ і про можливі ризики та загрози, які можуть негативно вплинути на закупівельну діяльність. Система внутрішнього контролю являє собою комплекс заходів, що формується та здійснюється керівниками органів військового управління з метою забезпечення ефективного виконання зазначеного процесу посадовими особами своїх обов'язків на всіх етапах проведення процедур закупівель, гарантує законність операцій та об'єктивну оцінку їх економічної доцільності придбання товарів, робіт, послуг. За допомогою розробленого та впровадженого комплексу різноманітних взаємопов'язаних методик і процедур внутрішнього контролю керівники органів військового управління мають можливість мінімізувати вплив ризиків на всіх етапах процесу закупівель. Тим самим можна стверджувати, що система внутрішнього контролю є частиною загальної системи управління, у формуванні якої провідна роль належить системі обліку. Коли визначені цілі і завдання суб'єктів господарювання, тоді виникає необхідність організації внутрішнього контролю. Без нього виникає велика ймовірність появи такого явища як безлад, при якому організувати діяльність підпорядкованого особового складу практично неможливо. Система внутрішнього контролю буде ефективнішою, якщо всі учасники процесу закупівель будуть виконувати контрольні процедури, причому на перманентній основі. В організації і забезпеченні функціонування внутрішнього контролю повинні приймати участь фахівці, в першу чергу, організаційно-планового та фінансово-економічного і решти напрямків діяльності органу військового управління.

Початок широкомасштабної агресії російської федерації проти України, глобальні та динамічні зміни на фронті прямо вплинули на процес закупівель у Міністерстві оборони України. Одним із факторів впливу є велика кількість змін та уточнень нормативно-правових актів щодо унормування даної сфери діяльності. На перший погляд уточнення нормативно-правових актів мали на меті покращення функціонування зазначеної системи та вдосконалення механізму реалізації визначених завдань, а насправді велика кількість змін в керівних документах тільки ускладнює і без того складний процес оборонних закупівель, на допомогу якому направлено комплекс заходів системи внутрішнього контролю.

Так, вносились велика кількість змін до Закону України «Про публічні закупівлі» [2] та Закону України «Про оборонні закупівлі» [3], приймалися різноманітні підзаконні акти, як реакція на ситуацію, що раптово виникла, але не враховувались інші не менш важливі фактори, як наприклад:

- вищезазначені закони та прийняті на їх основі підзаконні акти в багатьох питаннях дублюють один одного;

- при внесенні змін не завжди враховуються реалії життя;

- в кінцевому результаті спрощення процесу закупівель в оборонній сфері не відбулося.

Звичайно всі питання не можливо в повній мірі прорахувати під час відпрацювання плану управління ризиками, але своєчасно реагувати на загрози, що виникають, обов'язково необхідно здійснювати, так як використання бюджетних коштів завжди перевіряється органами аудиту, іншими контролюючими органами, надається правова оцінка і, можливо, настає відповідальність за прийняті управлінські рішення на всіх етапах процедур закупівель.

Разом з цим, суттєвим ускладненням процесу здійснення закупівель є і наступний факт. Для задоволення нагальних потреб та спрощення здійснення публічних та оборонних закупівель з метою забезпечення оперативної відсічі агресору 28 лютого 2022 року було прийнято постанову Кабінету Міністрів України № 169 «Деякі питання здійснення оборонних та публічних закупівель товарів, робіт, послуг в умовах воєнного стану» (далі – Постанова №169) [4]. Як бачимо, Уряд оперативно відреагував на кардинальні воєнно-стратегічні зміни в Україні в частині економічної діяльності сектору безпеки та оборони. Даним документом були регламентовані порядок, процедури, механізми та решта питань щодо здійснення публічних та оборонних закупівель в умовах правового режиму воєнного стану в Україні. Але протягом березня - серпня 2022 року до Постанови № 169 було внесено дев'ять змін, які стосувались порядку планування оборонних закупівель, орилюднення інформації про закупівлі, здійснення попередньої оплати товарів, робіт і послуг оборонного призначення, використання електронної системи закупівель, визначення відповідальної посадової особи за організацію та проведення закупівель, дотримання принципів здійснення оборонних закупівель тощо. Після чого, на виконання Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про публічні закупівлі» та інших законодавчих актів України щодо здійснення оборонних та публічних закупівель на період дії правового режиму воєнного стану» від 16 серпня 2022 року №2526-IX Кабінету Міністрів України надано повноваження щодо визначення особливостей здійснення публічних та оборонних закупівель на період дії правового режиму воєнного стану та були прийняті постанови Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 2022 року № 1178 та від 11 листопада 2022 року №1275, а Постанова №169 – втратила чинність. Разом з цим станом на 20 листопада 2023 року до постанови Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 2022 року № 1178 внесено вже вісімнадцять змін, а до

постанови Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2022 року №1275 – три зміни.

Така занадто висока динаміка змін у законодавстві стосовно використання бюджетних коштів на потреби оборони країни унеможлиблює створення ефективної системи внутрішнього контролю та управління ризиками на всіх рівнях органів військового управління та військових частин, які здійснюють закупівлі.

Такий стан справ погіршує ефективність використання бюджетних коштів та суттєво підвищує ймовірність збільшення кількості та сум фінансових порушень, особливо в умовах широкомасштабної агресії російської федерації проти України та дії правового режиму воєнного стану на території України. При чому дані ймовірні порушення стануть можливими внаслідок “зовнішніх” причин, незалежних від посадових осіб Міністерства оборони України. Логічним продовженням такої ситуації буде виявлення фахівцями служби аудиту Міністерства оборони не тільки ризиків у використанні коштів, а безпосередньо збитків в особливо великих розмірах.

Крім того, така висока динаміка змін у законодавстві України стосовно сфери закупівель суттєво ускладнює сам процес проведення контрольних заходів відповідними контролюючими органами Міністерства оборони України та іншими державними структурами. Важко визначити ефективність прийняття управлінських рішень відповідними керівниками, в тому числі і в сфері закупівель, законність та виважене планування потреби у товарно-матеріальних цінностях, використання виділених бюджетних коштів, отримання оплаченого майна заявленої якості, його раціонального використання та списання з обліку в умовах, коли щомісяця вносяться суттєві зміни в керівні документи, які регламентують процес здійснення закупівель для потреб оборони.

Із запровадженням системи оборонного менеджменту та управління оборонними ресурсами, що ґрунтується на сучасних практиках провідних країн Європейського Союзу, перед службою внутрішнього аудиту Міністерства оборони України новим викликом постало набуття спроможностей щодо оцінки стану функціонування процесів у Міністерстві оборони та Збройних Силах України (за винятком оперативного та бойового управління), одним з яких є закупівлі. Вони являють собою основу основ забезпечення Збройних Сил України необхідним майном, озброєнням, військовою технікою, науково-дослідними розробками та іншими товарами, роботами і послугами.

Позитивним практичним кроком в таких умовах стало те, що вперше у 2023 році річний план діяльності з внутрішнього аудиту Міністерства оборони України сформовано на підставі кардинально нового підходу до проведення аудиту функціональних процесів, до яких мають відношення відповідні військові частини, установи та організації Міністерства оборони України

та Збройних Сил України від найвищих органів військового управління – формувачів спроможностей, до військових частин – носіїв спроможностей.

Під час зазначеного планування звертається увага на значимість процесів для досягнення цілей Міністерства оборони, Збройних Сил, враховуючи можливості використання обмежених ресурсів на коротко-, середньострокову перспективу.

Серед пріоритетних напрямків були визначені процеси розробки та закупівлі озброєння і військової техніки, забезпечення живучості арсеналів та складів, продовольчого, речового забезпечення, забезпечення пально-мастильними матеріалами.

Слід зазначити, що на опрацювання аудиторських доказів витрачається до 90% часу, відведеного на проведення внутрішнього аудиту. На формулювання аудиторського висновку, зважених і можливих для впровадження аудиторських рекомендації для подальшого покращення діяльності військової частини, установи чи організації відводиться решта часу.

Сучасний аудитор Міністерства оборони України крім відповідної теоретичної, практичної підготовки, компетенцій, навичок повинен мати у своєму арсеналі такі інструменти, як креативне та системне мислення. Тільки у такому випадку він зрозуміє як особливості діяльності суб'єкта аудиту так і основні принципи організації процесів, причинно-наслідкові зв'язки. Як наслідок, будуть правильно змодельовані конкретні ситуації та знайдено ефективні способи розв'язання проблем [11].

Саме тому у колективах Департаменту та територіальних підрозділах внутрішнього аудиту Міністерства оборони України запроваджується нова філософія відносин через усвідомлення того, що тільки спільна зацікавленість, відданість справі та готовність кожного виконати завдання у найкращий спосіб, дасть потрібний результат. Такі дії стали реакцією на широкомасштабну агресію російської федерації проти України, введення правового режиму воєнного стану, суттєвих змін в законодавстві з питань публічних та оборонних закупівель.

Враховуючи вищевикладене, вважаємо за доцільне на всіх етапах та всіма учасниками процесу закупівель запровадити нову філософію співпраці, а саме:

- відповідальних за підготовку проєктів управлінських рішень;
- керівників, уповноважених приймати управлінські рішення;
- відповідальні за організацію та проведення закупівель (уповноважені особи, члени колективних органів з питань закупівель та інші);
- органів, які розробляють проєкти керівних документів;
- відповідальних за організацію та реалізацію заходів внутрішнього контролю;
- фахівців служби внутрішнього аудиту.

Саме узгоджена співпраця перелічених підрозділів та відповідних посадових осіб дасть змогу досягнути бажаного результату – здійснити процес оборонних закупівель прозорим, раціональним та ефективним з метою забезпечення військ всім необхідним.

Висновки. Аналіз змін у нормативно-правовій базі щодо закупівель у 2022 - 2023 роках, як об'єкту внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту, дозволяє зробити наступні висновки та сформулювати наступні пропозиції, які можуть бути реалізовані в найкоротші терміни:

1. Суттєва динаміка змін нормативно-правової бази України у сфері закупівель значно ускладнює роботу керівників всіх рівнів органів військового управління в частині організації та здійснення заходів внутрішнього контролю на всіх етапах процесу закупівель. Але зазначене, на нашу думку, не повинно призводити до зменшення рівня відповідальності посадових осіб, причетних до проведення закупівель, а навпаки повинен бути максимально високим, зважаючи на збільшення обсягів закупівель.

2. Під час розробки нормативно-правової бази доцільно застосовувати принцип максимального врахування всіх можливих ситуацій, що можуть виникнути під час процесу закупівель, з метою

максимального уникнення внесення змін у керівні документи в подальшому.

3. Ступінь відповідальності посадових осіб в частині управління ризиками процесу закупівель на всіх його етапах слід підвищувати в наслідок суттєвого збільшення обсягів виділених фінансових та матеріальних ресурсів на потреби оборони, спричинених веденням бойових дій на значній території України, а також значного підвищення ймовірності ризику можливих зловживань під час використання коштів та матеріальних цінностей.

4. З метою досягнення максимального ефекту під час проведення заходів аудиту, враховуючи специфіку функціональних процесів у Міністерстві оборони та Збройних Силах України, доцільно розробити методичні рекомендації з питань здійснення аудиту зазначених процесів, які стануть інструментом в руках аудитора та забезпечать якісний підхід до проведення контрольних заходів.

5. Продовжити практику проведення аудиту процесів у Міністерстві оборони та Збройних Силах України, і повністю відмовитись від проведення аудиту об'єктів. Запровадити практику визначення черговості проведення аудиту того чи іншого процесу в залежності від об'ємів виділеного фінансового ресурсу та кількості ймовірних ризиків кожного процесу.

Література:

1. Конституція України : Закон від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР ; станом на 05.10.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Про публічні закупівлі : Закон від 25.12.2015 р. № 922-VII ; станом на 6 жовт. 2023 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text>.
3. Про оборонні закупівлі : Закон від 17.07.2020 р. № 808-IX ; станом на 6 жовт. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/808-20#Text>.
4. Деякі питання здійснення оборонних закупівель товарів, робіт і послуг в умовах воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 р. № 169 ; станом на 8 жовт. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/169-2022-%D0%BF#Text>.
5. Деякі питання здійснення оборонних закупівель на період дії правового режиму воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 11.11.2022 р. № 1275 ; станом на 9 жовт. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1275-2022-%D0%BF#Text>.
6. Про затвердження особливостей здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України "Про публічні закупівлі", на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування : Постанова Кабінету Міністрів України від 12.10.2022 р. № 1178 ; станом на 10 жовт. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1178-2022-%D0%BF#Text>.
7. Деякі питання здійснення внутрішнього аудиту та утворення підрозділів внутрішнього аудиту : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.09.2011 р. № 1001 ; станом на 10 жовт. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1001-2011-%D0%BF#Text>.
8. Про затвердження Основних засад здійснення внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів та внесення змін до Постанови Кабінету Міністрів України від 28.09.2011 р. № 1001 : Постанова Кабінету Міністрів України від 12.12.2018 р. № 1062 ; станом на 10 жовт. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1062-2018-%D0%BF#Text>.
9. Про затвердження порядку організації в системі Міністерства оборони України внутрішнього контролю та управління ризиками : Наказ МО України від 02.04.2019 р. № 145 ; станом на 10 жовт. 2023 р. URL: https://www.mil.gov.ua/content/pdf/vnytr_control/n145_020419.pdf.
10. Про затвердження Положення про Департамент внутрішнього аудиту Міністерства оборони України : Наказ МО України від 05.06.2019 р. № 280 ; станом на 10 січ. 2024 р.
11. Про організацію діяльності з внутрішнього аудиту в системі Міністерства оборони України : Наказ МО України від 15.12.2020 р. № 475 ; станом на 10 січ. 2024 р.
12. Порядок документування результатів аудиторських завдань : Наказ Департаменту внутрішнього аудиту Міністерства оборони України від 28.07.2021 № 24 ; станом на 10 січ. 2024 р.
13. Про затвердження Методичних рекомендацій з проведення оцінки ефективності функціонування системи внутрішнього контролю : Наказ Департаменту внутрішнього аудиту Міністерства оборони України від 25.10.2021 р. № 43 станом на 10 січ. 2024 року.
14. Лойшин А.А., Кустріч К.Г. Проблематика функціонування державного внутрішнього фінансового контролю в Україні. *Journal of Scientific Papers "Social Development and Security"*. 2022. Вип. 12(4). С. 27-45. DOI: <https://paperssds.eu/index.php/JSPSDS/article/view/463>.

15. Лойшин А.А., Ульянов К.Е. Удосконалення підходу до організації і здійснення контролю за використанням (освоєнням) ресурсів у Збройних Силах України в період дії правового режиму воєнного стану. *Journal of Scientific Papers "Social Development and Security"*. 2023. Вип. 13 (3). С. 98-115. DOI: <https://paperssds.eu/index.php/JSPSDS/article/view/554>.

References:

1. Verkhovna Rada of Ukraine. (2023). *Constitution of Ukraine*. № 254k/96-ВР. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Verkhovna Rada of Ukraine. (2023). *On public procurement*. № 922-VI. <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text>.
3. Verkhovna Rada of Ukraine. (2023). *On defense procurement*. № 808-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/808-20#Text>.
4. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2023). *Same issues of defense procurement of goods, work and services under martial law*. № 169. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/169-2022-%D0%BF#Text>.
5. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2023). *Same issues of defense procurement during the period of martial law*. №1275. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1275-2022-%D0%BF#Text>.
6. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2023). *On the approval of the specifics of procurement of goods, work and services for customers for by the Law of Ukraine "On public procurement" for the period of validity of the legal regime of martial Law of Ukraine and within 90 days from the date of its termination or cancellation*. № 1178. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1178-2022-%D0%BF#Text>.
7. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2023). *Same issues of implementation of internal audit and formation of internal audit units*. № 1001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1001-2011-%D0%BF#Text>.
8. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2023). *On the approval of the Basic principles of internal control by managers of budget funds and amendments to the Resolution of the Cabinet of Ministers of 28.09.2011 № 1001*. № 1062. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1062-2018-%D0%BF#Text>.
9. Ministry of Defense of Ukraine. (2023). *On approval of the order of organization in the system of internal control and risk management of the Defense of Ukraine*. №145. https://www.mil.gov.ua/content/pdf/vnytr_control/n145_020419.pdf.
10. Ministry of Defense of Ukraine. (2023). *On the approval of the Regulation on the Internal Audit Department of the Ministry of Defense of Ukraine*. № 280.
11. Ministry of Defense of Ukraine. (2023). *On the organization of internal audit activities in the of the Ministry of Defense of Ukraine*. № 475.
12. Department of internal Audit of the Ministry of Defense of Ukraine. (2023). *The procedure for documenting the results of audit tasks*. № 24.
13. Department of internal Audit of the Ministry of Defense of Ukraine. (2023). *On the approval of Methodological recommendations for assessing the effectiveness of the internal control system*. № 43.
14. Loishyn, A.A., Kustrich, K.G. (2022). Problems of functioning of state internal financial control in Ukraine. *Journal of Scientific Papers "Social Development and Security"*, 12(4), 27-45. <https://paperssds.eu/index.php/JSPSDS/article/view/463>.
15. Loishyn, A.A., Ulianov, K.E. (2023). Improvement of the approach to the organization and implementation of control over the use (development) of resources in the Armed Forces of Ukraine during the period of the legal regime of martial law. *Journal of Scientific Papers "Social Development and Security"*, 13 (3), 98-115. <https://paperssds.eu/index.php/JSPSDS/article/view/554>.

